

1. ANDRAGOGICKÉ MYŠLENÍ: VÝVOJ A ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 POJEM ANDRAGOGIKA A JEHO MOŽNÉ VÝZNAMY

Andragogika je vědní a studijní obor zaměřený na veškeré aspekty vzdělávání a učení se dospělých. Existují rozdílná pojetí andragogiky. V našem pojetí je andragogika specifická součást věd o výchově, vzdělávání a vyučování.

Použití termínu andragogika není prozatím v našem prostředí všeobecně rozšířeno, i když se tato situace výrazně mění. Ani v jiných zemích se pojem andragogika většinou neprosadil, používá se spíše výraz vzdělávání dospělých, další vzdělávání atd. V ČR vedlo po roce 1989 k jeho zavedení hlavně rozhodnutí akreditační komise MŠMT, která potvrzuje systém studijních, doktorandských a habilitačních oborů na vysokých školách. Hlavním úmyslem bylo odlišení od dřívějšího, politicky zdiskreditovaného označení výchova a vzdělávání dospělých. Andragogika je:

- vědní obor v systému věd o výchově a vyučování, zaměřený na veškeré aspekty vzdělávání a učení se dospělých,
- studijní obor v programu pedagogických věd, sloužící přípravě budoucích odborníků v oblasti vzdělávání dospělých.

Samozřejmě existuje i odpovídající oblast společenské činnosti, ve které se realizuje vzdělávání a intencionální (záměrné) učení se dospělých, čili andragogická praxe.

Pojem andragogika je obdobná kreace jako pojem pedagogika, ovšem historicky mladšího původu. Pedagog (*paidagógos*) byl původně, v antickém Řecku, člověk, který doprovázel chlapce do školy (*pais*, genitiv *paidos*, *agein* = vedení chlapců). Nejednalo se tedy o samotného vychovatele nebo učitele, ale sloužícího, většinou otroka. Z tohoto byl později odvozen název pedagogika. Andragogika je obdobně v přesném slova smyslu doprovázení mužů (*anér*, genitiv *andros* = muž, dospělý). Pomineme-li historicky dávno překonané omezení na muže, znamená andragogika doprovázení člověka při jeho cestě za vzděláním, poznáním a pochopením světa.

Pojem andragogika vznikl později než první organizované formy vzdělávání dospělých. Poprvé ho pravděpodobně použil německý vysokoškolský učitel Kapp ve své v r. 1833 publikované knize o výchovných myšlenkách v Platonově filozofickém díle. Kapp se snažil odlišit

pedagogiku a vzdělávání dospělých, které má jiné cíle a východiska. Od této doby je často andragogika chápána jako k pedagogice antitetický (protichůdný) model myšlení o výchově a vzdělávání. Toto pojetí andragogiky nacházíme např. v jednu dobu velmi populární koncepci, kterou vyvinul v sedmdesátých letech minulého století v USA M. Knowles. Ve dvacátých letech minulého století označil pojmem andragogika německý sociolog a pracovník Akademie práce, instituce německého dělnického hnutí, Rosenstock-Huessy **adekvátní metody vzdělávání dospělých**. I tento názor nacházíme, opět v USA, dodnes. Specifické formy chápání andragogiky rozvinuli v padesátých letech předešlého století Němec Pöggeler (jako součást pedagogického myšlení), Švýcar Hanselmann a Holanďan Ten Have. Představy posledního z nich ovlivnily např. koncepci olomoucké, částečně i bratislavské katedry andragogiky, které zahrnují pod andragogiku i sociální práci nebo kulturní andragogiku. Pojem andragogika se začal prosazovat i v dalších evropských zemích, obzvláště silně v bývalé Jugoslávii, nikdy ale zcela nenahradil pojem vzdělávání dospělých nebo další vzdělávání a v některých zemích se nepoužívá dodnes.

Pojem andragogika může tedy mít dva významy.

Jednou se jedná o určitou nauku (doktrínu), která se snaží definovat „správný“ přístup k učícímu se dospělému. Většinou jde o vymezení se v opozici k pedagogice a jejím postupům.

Druhá definice vidí andragogiku jako specifickou součást veškerého myšlení o výchově, vzdělávání a učení se. Vědci a studijní obor vzdělávání dospělých/další vzdělávání a andragogika jsou v tomto případě synonyma. To odpovídá i našemu pojetí.

Příklad - použití pojmu andragogika v USA

V USA se používá pojem andragogika v různých významech. Andragogika může znamenat:

- teorii učení se dospělých,
- teorii vzdělávání dospělých,
- teorii (technologicky pojatých) postupů učení se dospělých,
- teorii metod vzdělávání dospělých,
- soubor technik (způsobů, dovedností) vzdělávání dospělých,
- soubor předpokladů (principů) vzdělávání dospělých (dospělý je autonomní osobnost, lektor a účastník jsou partneři, učení se musí vztahovat k životním otázkám atd.),
- soubor předpokladů (principů), ze kterých se odvozují metody výuky (nedirektivní přístupy, řešení problémů, dialog, otevřenost atd.).